

Institutionen för Samhällsvetenskap
Historia

Tommy Andersson 780101

Karlstads Allmänna Schacksällskap 1919-2000

B-uppsats, 5p
Maj 2002

Förord

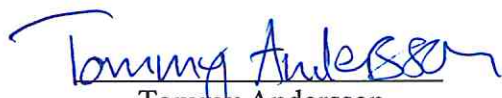
Nu när denna B-uppsats är färdigskriven, vill jag passa på att tacka alla som gjort den möjlig.

Jag vill inledningsvis rikta ett stort tack till min handledare, Christer Persson, för konstruktiv kritik och gott tålamod.

Vidare vill jag tacka Elof Bodgren från KAS för den långa intervjun han gav mig samt det övriga material han gett mig. Kjell-Åke Andersson ska även ha tack för den hjälp han gett mig.

Johnny Johansson från Värmlands schackförbund ska ha ett stort tack för att ha hjälpt mig att få fram material, så att uppsatsen överhuvudtaget kunde bli av.

Karlstad den 9/5-2002

Tommy Andersson

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte och forskningsfrågor	1
1.3 Forskningsläge/tidigare forskning	1
1.4 Metod	2
1.5 Källor och källkritik	3
1.6 Avgränsningar	4
1.7 Begrepp	4
1.7.1 Schack	4
1.7.2 Remi	5
1.7.3 Rating	5
1.7.4 Simultanschack	5
1.7.5 Snabbschack	5
1.7.7 Kvantitativt perspektiv	5
1.7.8 Kvalitativt perspektiv	5
2 Åren 1919-1950	6
2.1 Åren 1919-30	6
2.2 Åren 1931-40	8
2.3 Åren 1941-50	9
3 Åren 1971- 2000	10
3.1 Åren 1971-80	10
3.2 Åren 1981-90	13
3.3 Åren 1991-00	15
4 En tillbakablick	17
4.1 Har medlemmarnas schackspelande förändrats över tiden?	17
4.2 Har sättet som klubben finansierat sin verksamhet på förändrat sig över tiden?	17
4.3 Vilka personer har varit speciellt viktiga för KAS genom historien?	18
4.3.1 Gösta Carlsson	18
4.3.2 Itzig Fleischer	18
4.3.3 Elof Bodgren	19
5 Slutsatser	20
6. Sammanfattning	21
Källförteckning	23

Bilaga 1 – Intervjufrågor

Bilaga 2 – Kända medlemsantal genom åren

Bilaga 3 – Kända simultaner genom åren

Bilaga 4 – Kända klubblokaler genom åren i förmodad ordningsföljd

1 Inledning

I detta inledande kapitel kommer uppsatsens upplägg att presenteras, samtidigt som det kommer att ge en liten introduktion till uppsatsämnet samt åskådliggöra vad som gäller för denna uppsats.

1.1 Bakgrund

År 1918 slutade det stora krig som kom att gå till historien som det första världskriget. Efter kriget ville de flesta ta sig tillbaka till den gyllene tidsålder som varit innan dess utbrott. Hopp och tro på framtiden genomsyrade samhällen i de allra flesta avseenden. Det var i denna anda som Karlstads Allmänna Schacksällskap grundades år 1919, i en anda av gemenskap och framtidstro.

En så pass gammal förening har under åren genomgått en mängd förändringar, både positiva och negativa. Det har funnits goda tider, och det har funnits dåliga tider.

Det är mitt syfte att i den här uppsatsen redogöra i stora drag för Karlstads Allmänna Schacksällskaps historia från grundandet år 1919 till år 2000.

Anledningen till att jag valt detta ämne är att jag själv är aktiv och involverad i klubben sen något år tillbaka och därför ligger den mig varmt om hjärtat.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med uppsatsen är att i kvalitativ form återge kärnan i Karlstads Allmänna Schacksällskaps historia, från grundandet av klubben år 1919 till år 2000.

Uppsatsens fokus kommer att ligga på perioden 1971-2000, då det är från denna period som det finns störst mängd relevant material arkiverat som berör klubben.

Dessa forskningsfrågor ter sig relevanta för uppsatsen:

Hur har medlemsantalet varit/förändrat sig över åren?

Har sättet som medlemmarna spelat schack på förändrat sig över tiden?

Har sättet som klubben finansierat verksamheten förändrat sig över tiden?

Vilka personer har varit speciellt viktiga för KAS genom historien?

1.3 Forskningsläge/tidigare forskning

Aldrig tidigare har det forskats på Karlstads Allmänna Schacksällskap och dess historia, vare sig internt eller externt. Uppsatsen kommer därmed ha kumulativ relevans och kommer att producera ny kunskap.

1.4 Metod

För att uppfylla uppsatsens syfte grundar sig empirin på skrivna källor samt intervjuer. Först letade jag efter källor rörande Karlstads Allmänna Schacksällskap på värmlandsarkivet, men där fanns överraskande nog ingenting. Istället fann jag skrivna källor hemma hos klubbens nuvarande ordförande. Dessa berörde klubbens tidiga historia, från 1919-1950. Vidare återfanns yngre material från en tidigare ordförande som varit med länge i klubben, denna person kom också att bli föremål för intervju. För att ytterligare komplettera bilden av den modernare historiken, valde jag att via telefon intervju ytterligare en person rörande en del av de frågor som jag ställde under den större intervjun.

Under den större intervjun användes bandspelare, detta för att inte missa någon viktig information under intervjuernas gång. Genom att använda denna metod blir det lättare att ställa följdfrågor mer avslappnat under intervjuens gång, och resultatet blir därmed bättre. En nackdel med att använda sig av bandspelare är att respondenterna kan bli nervösa, något som kan påverka svaren. Detta har knappast skett i denna uppsats, då uppsatsskrivaren är väl bekant med respondenten, något som borgar för en avslappnad stämning.

En annan nackdel som finns med att använda sig av intervjuer i uppsatsen är att det inte längre finns någon medlem kvar i livet som var med från klubbens grundande. Dock anser jag att det är viktigt att se vad människor hade för bild av historien, och inte bara se till det som finns bevarat i skriftlig form. Därför beslutade jag att använda intervjuer fastän de bara täcker upp en mindre del av klubbens historia.

Frågorna som ställdes i intervjuerna var öppna frågor, vilket passar bättre än slutna i detta sammanhang. Det kan vara användbart att ställa följdfrågor till den redan ställda, för att verkligen få ur all relevant information ur respondenten.

Tyvärr återfanns inget internt skrivet material som belyste klubbens historia mellan 1951-1970, vilket är mycket synd. I den mån uppsatsen behandlar denna tid kommer empirin att grunda sig på någon av intervjuerna.

För att ytterligare hitta material har jag sökt utanför klubben, både inom och utom Värmlands gränser. Värmlands Schackförbund har funnits länge, och hade en del intressant material som kom uppsatsen till godo.

Sammanfattningsvis krävdes det en hel del detektivarbete för att finna tillräckligt med relevant material rörande klubben så att det överhuvudtaget var möjligt att skriva uppsatsen. De skrivna källorna bearbetades på så vis att de systematiskt gick igenom, och de relevanta uppgifterna som behövdes för att uppfylla uppsatsens syfte samt de som behövdes för att kunna besvara forskningsfrågorna sammanställdes.

I många verksamhetsberättelser som har använts som källor anges antalet medlemmar vid årets början respektive slut. För att vara konsekvent har jag uteslutande tittat på medlemsantalet vid årets slut och återgivit det.

1.5 Källor och källkritik

En stor del av källorna som kom att användas i uppsatsen är skrivet material som berör klubbens äldre historia, från grundandet 1919 till 1950. Detta material är uteslutande skrivet av den tidens styrelse för klubben och består till större delen av verksamhetsberättelser. En mindre del av materialet från denna äldre historia består av protokoll från styrelsemöten. Vissa av källorna är svårtydda, då de är skrivna med en för mig svårbegriplig och ålderdomlig handstil. De senare av dessa år skrevs dock materialet på skrivmaskin, vilket underlättar läsandet betydligt.

Det är min förhoppning och tro att detta material stämmer väl överens med den dåvarande verkligheten.

Efter år 1950 har tyvärr inte några verksamhetsberättelser funnits tillgängliga, utan då grundar sig uppsatsen på annat material. Under en period under 1970-talet skrev den dåvarande ordföranden en klubbtidning som kallades "Vi i schackklubben". Denna tidning har i tillämpliga fall använts som källa till information om klubben. I de flesta fall fungerade tidningen som en sorts verksamhetsberättelse, och det finns därmed ingen anledning att tro att den inte skulle vara ha verklighetsförankring.

Under 80- och 90-talet har vare sig verksamhetsberättelser eller klubbtidningar funnits att tillgå. Det material som dessa två decennier grundar sig på är då uteslutande det som framkommit vid intervjuerna samt det material som kommer från Värmlands schackförbund i form av medlemsantal för klubben. Materialet från Värmlands schackförbund är dess verksamhetsberättelser, och sålunda med största sannolikhet överensstämmande med den dåvarande verkligheten.

Materialet som framkom vid intervjuerna är subjektivt material, men detta går inte att komma ifrån. Det finns ingen anledning att tro att materialet därför skulle vara felaktigt, utan i hög grad sanningsenligt.

En källa som använts generellt i uppsatsen är "svenskt schack under 75 år" där det berättas om svenskt schack i det stora hela från år 1917 till 1992. Boken tycks vara självkritiskt skriven och har därmed säkerligen blivit granskad så till vida att den överensstämmer till största delen med den verklighet som den återger.

Angående Örebroturneringen 1935, har den enda bok som skrivits i ämnet använts, nämligen "Örebro 1935 – Aljechin i Sverige". Boken grundar sig på de tidningsurklipp som har hittats från den tidens tidningsreferat i Örebro dagblad, och materialet är därmed troligen ganska nära ursprungsmaterialet.

1.6 Avgränsningar

Uppsatsen är avgränsad kronologiskt mellan år 1919 till år 2000. En annan avgränsning är att uppsatsen endast avser att beröra Karlstads Allmänna Schacksällskap. Dock är det min tro att mycket av det som framkommer i uppsatsen är generellt, och därmed är relevant även för andra klubbar samt i andra sammanhang.

Klubbens historia från dess grundande år 1919 fram till år 1950 kommer behandlas översiktligt i uppsatsen, då källmaterialet från denna tid är starkt begränsat. Samtidigt finns det ingen medlem från denna epok som fortfarande är i livet, vilket har omöjliggjort intervjuer.

Mittenperioden, som sträcker sig mellan år 1950 fram till år 1971 kommer inte att behandlas, då inga skrivna källor rörande klubben från denna epok har återfunnits.

Fokus i uppsatsen kommer att ligga på perioden 1971-2000, detta då det finns störst mängd källmaterial rörande klubben från denna period.

1.7 Begrepp

Under denna rubrik förklaras begrepp som är centrala för förståelsen av uppsatsen.

1.7.1 Schack

Definieras av Nationalencyklopedin (1997) såsom :

"Spel för vanligen två personer på ett kvadratisk bräde, med 32 pjäser, 16 vita och 16 svarta".

Om vilken effekt själva spelet kan få på dess utövare skrev författaren Frans G. Bengtsson (Borgström, 1992, s.31) :

"Bland alla allvarligt odlade förströelser, som kulturmänniskan under tidernas lopp funnit på för att förläna innehåll åt sin tillvaros fundamentala tomhet, torde det finnas mycket få, kanske ingen, med sådan alltuppslukande attraktion som schackspelet, för dem som en gång råkat in i dess magiska nät. ...I sina mera akuta former är schackspelet inte en förströelse eller ett vanligt intresse, utan en besatthet, och knappt en av de mindre bland sådana. Alkohol, morfin och opium ha namn om sig att vara ytterst envisa ting för dem som på allvar hemfallit åt dem; alkoholister kunna kureras och bringas till ett mått av patetiskt trivsel med mjölk eller saft och vatten; och det finns vetenskapliga avvänjningskurer, låt vara besvärliga, för morfinister och likställda. Däremot kan ingen fullständigt avvänja sig från ett en gång utbildat intresse för schack, och ingen vetenskaplig kur finns i det fallet att tillgå".

1.7.2 Remi

Defineras av Nationalencyklopedin (1997) såsom:

"Schackterm för oavgjort".

1.7.3 Rating

Defineras av Nationalencyklopedin (1997) såsom:

"Uppskattning, värdering eller värde".

I detta avseende avses den rating som schackspelare erhåller då de spelar schack i turneringsspel, då dessas resultat värderas och lagras. Denna rating fungerar senare som ett jämförelsetal och ger en fingervisning om hur bra schackspelare en aktuell person är.

1.7.4 Simultanschack

Defineras av Nationalencyklopedin (1997) såsom:

"Populär form av schackuppvisning, under vilken en skicklig spelare möter många motståndare samtidigt".

Begreppet simultanschack är i uppsatsen likställt med simultan.

1.7.5 Snabbschack

Innebär att varje spelare har mellan 15 minuter till två timmar på sig att tänka på sitt parti, annars förlorar vederbörande på tid.

1.7.6 Långpartier

Innebär att varje spelare har minst två timmar på sig för att genomföra 40 drag, sedan får respektive spelare ytterligare tid för ytterligare ett antal drag, eller för resten av partiet.

1.7.7 Kvantitativt perspektiv

Efter varje årtionde i uppsatsen beskrivs det samma ur en kvantitativ synvinkel. Ur uppsatsens perspektiv betyder kvantitativ hur många medlemmar som klubben haft under det aktuella årtiondet.

1.7.8 Kvalitativt perspektiv

Efter varje årtionde har behandlats i uppsatsen bedöms det samma ur en kvalitativ synvinkel. Ur uppsatsens perspektiv betyder kvalitativ hur mycket schack som spelades, och hur bra det spelades.

2 Åren 1919-1950

I detta kapitel kommer uppsatsen att visa hur det gick till då klubben grundades, samt de nästkommande två decenniernas utveckling inom densamma.

2.1 Åren 1919-30

Tidigt år 1919 grundades Karlstads Allmänna Schacksällskap, som längre fram i den här uppsatsen kommer att förkortas KAS.

Gösta Carlsson som kom till klubben 1921, beskrev år 1979 grundandet av KAS såhär:

"En vinterdag år 1919, närmare bestämt den 16 januari, var en märkesdag med lyskraft i Karlstads schackhistoria. Den dagen föddes nämligen Karlstads Allmänna Schacksällskap. Några entusiastiska schackälskare styrde då stegen ner till Haga läsestuga, som då var en bildningens fyrbåk i det Karlstad, som vid denna tid räknade c:a 19.000 invånare".

Att klubben tillkom vid denna tidpunkt var ingen slump, utan helt logiskt. Schackspelandet var nämligen på stark frammarsch i Sverige vid den här tidpunkten. Detta berodde delvis på att Sveriges schackförbund grundats år 1917, något som kom att möjliggöra en schacklig expansion i landet. År 1920 var redan hela 107 föreningar anslutna till Sveriges schackförbund (Borgström, 1992, s.4).

KAS blev snabbt livskraftigt och tillväxte i snabb takt, uppenbarligen var intresset för schack stort i Karlstad vid denna tid. Något som klubben var speciellt bra på var att få starka mästare till staden för att ge simultaner (Carlsson, 1979). En simultan innebär att en stark spelare spelar mot flera lokala spelare samtidigt mot betalning.

År 1920 arrangerades två dylika simultaner mot starka mästare. En av mästarna var Aron Nimzowitsch från Danmark, en spelare som vid den tidpunkten tillhörde den absoluta världseliten och var ett mycket känt namn. Den andre var en stark svensk spelare vid namn Karl Berndtsson, härstammande från Göteborg (Carlsson, 1979).

Nimzowitsch genomförde under åren 1920-21 en Sverigeturné där han besökte inte mindre än 22 orter och det var under denna turné som han besökte Karlstad och gav simultan (Borgström, 1992, s. 45).

Det tycks mig rimligt att anta att framförallt Nimzowitschs besök kom att få stora positiva konsekvenser för klubben i form av kraftigt höjda medlemssiffror. Som ett exempel hade föreningen 61 medlemmar år 1922 (verksamhetsberättelse, 1922).

Ett stort problem som KAS stod inför i början av sin historia var att klubben saknade en bra klubblokal. Detta bekymmer kom att fortgå ganska länge, och klubben förde därmed en nomadiserande tillvaro (Carlsson, 1979). Från början hade klubben sina sammankomster på tisdagar, vilket hänger i än idag (2002). Dock har speldagarna under historien ibland alternerats och under vissa perioder varit torsdagar eller fredagar (Bodgren, 2002).

Ibland var det istället spelare från KAS som åkte kring i Värmland för att ge simultaner, vilket omnämns ha hänt år 1924, enligt verksamhetsberättelsen för det året.

År 1926 stod KAS som värd för Sveriges Schackförbunds kongress som samlade sextio deltagare (Carlsson, 1979). Arrangemanget visade sig dock vara en ekonomiskt dålig affär och omskrivs i verksamhetsberättelsen (1926) såhär:

"Tyvärr lämnade kongressen ekonomisk brist, varför sällskapets förut dåliga finanser därigenom ytterligare försämrades."

Under slutet av tjugotalet sjönk medlemsantalet i klubben avsevärt, något som berodde på de kriser som då rådde i landet. Det fanns ett tydligt samband mellan den ekonomiska situationen som rådde i landet, samt antalet medlemmar som återfanns i klubben.

Under dåliga tider var medlemsantalet lågt, och under bra tider var det högre. Som ett exempel på detta återfanns enbart 22 medlemmar år 1929, då det rådde ekonomisk kris i landet (verksamhetsberättelse, 1929).

Att nedgångar i den nationella ekonomin verkligen kunde påverka medlemsantalet omnämns bland annat i 1923 års verksamhetsberättelse:

"Medlemsantalet är vid årsslutet mindre än föregående år, och torde detta bero på de högra afgifter, som sällskapet uttager, då på grund av den allm. depressionen, många, som äga intresse för schack, ej ansett sig kunna betala stadgade avgifter."

1929 var det återigen dags för två storspelare att gästa KAS och ge simultaner. Denna gång var det den ungerske stormästaren Richard Reti och den svenske mästaren Gösta Stoltz som besökte klubben (verksamhetsberättelse, 1929).

Även 1930 gästades klubben av en stark mästare, denna gång var det den Ryske mästaren Efim Bogoljubow som gav simultan (verksamhetsberättelse, 1930). Bogoljubow hade året innan förlorat mot Aljechin i en match om världsmästartiteln, något som han gjorde återigen senare under 30-talet.

Första halvan av tjugotalet kom att vara bra år för KAS med många medlemmar, medan den senare halvan var det motsatta (se tabell 1). Framförallt var klubben medlemsstark i början av decenniet. Som det senare kommer att visa sig i denna uppsats så var tjugotalet en av klubbens bästa epoker sett ur både ett kvalitativt och kvantitativt perspektiv.

Tabell 1 visande kända medlemsantal under 1920-talet:

År	Antal medlemmar
1921	75
1922	61
1923	43
1925	49
1926	21
1927	20
1929	22
1930	24

Källa: Verksamhetsberättelser från år 1921-30.

2.2 Åren 1931-40

Klubben kom inte att nå upp till de medlemssiffror som den haft under 20-talets första hälft under detta decennium.

Ikke desto mindre omnämns 30-talet såhär av en av dess dåvarande medlemmar Gösta Carlsson (1979):

"Trettioåret tillhör kanske den mest lysande epoken i sällskapets historia och kan nog betecknas som dess guldålder".

I sitt påstående kan Carlsson omöjligen se till antalet medlemmar, utan kanske snarare till hur verksamheten sköttes och på det sätt turneringar och matcher hölls i klubben. Som uppsatsen senare ska visa, var det snarare under 70-talets senare hälft som klubbens verkliga storhetsperiod inföll. Det tycks därmed rimligt att anta att Carlsson menar att 30-talet var ett bra decennium rent kvalitativt sett.

1931 gav återigen den framstående svenske spelaren Gösta Stoltz en simultan för KAS (verksamhetsberättelse, 1931). År 1933 infördes titeln Karlstadsmästare, något som allt sedan dess hängt med inom klubben (Carlsson, 1979). Samma år besöktes KAS av den landsflyktige stormästaren Rudolf Spielmann från Österrike som gav en simultan (Carlsson, 1976, 1979).

1935 hölls den starka Örebroturneringen, där en världsmästare för första gången deltog i en svensk turnering (Borgström, 1992, s. 7). Världsmästaren var Alexander Aljechin som på den tiden var bosatt i Frankrike. En annan deltagare i turneringen var Arthur Mellgren från Åmål, som år 1972 kom att bli medlem i KAS där han kom att stanna till sin död 1985. Turneringen gick inte så bra för Mellgren, som slutade på åttonde plats av tio spelare och tog 2.5 poäng av 9 (Jonasson, 1992, s. 15). När Mellgren tillfrågades om vad han tyckte om världsmästarens spel svarade han såhär: *"han nästan hypnotiserade mig"* (Jonasson, 1992, s. 62).

Turneringen fick stor betydelse för schacket i Örebro med omnejd (Jonasson, 1992, s. 61). Det är därmed sannolikt att även KAS gagnade på att turneringen i Örebro hölls.

Andra världskrigets utbrott 1939 fick långvariga och negativa konsekvenser för KAS och kom även att lamslå hela Sverige ur schacklig synvinkel. Medlemsantalet i Sveriges schackförbund sjönk på ett enda år med drygt 1000 medlemmar, till 3923 stycken (Borgström, 1992, s. 8).

Denna epok kom inte att bli lika framgångsrik för KAS som det tidigare decenniet, med avseende på antalet medlemmar (se tabell 2). Däremot är det fullt möjligt att Carlsson har rätt i att perioden var bättre än 20-talet rent kvalitativt.

Tabell 2 visande kända medlemsantal under 1930-talet:

År	Antal medlemmar
1931	22
1932	35
1937	28
1938	32
1939	20

Källa: Verksamhetsberättelser från 1931-40.

2.3 Åren 1941-50

Halva detta decennium kom självfallet att domineras av det andra världskriget, som upphörde 1945. Under kriget spelades färre turneringar, och det är rimligt att anta att medlemmarnas ekonomier var under hårdare belastning än vanligt. Allt detta sammantaget måste ha bidragit till att det under den första hälften av 40-talet inte fanns bra möjligheter till schackspelande. Efter kriget kom det dock till stånd en nytändning inom svenskt schack, och 1946 vaknade schackvärlden på allvar ur sin törnrosasömn (Borgström, 1992, s.9).

1943 gästades klubben återigen av Gösta Stoltz, som gav en simultan mot 22 spelare på Grand Hotell, och gav som verksamhetsberättelsen (1943) kallade det :

"en god propaganda för spelet".

1944 firade KAS sitt 25:års jubileum, vilken firades på Grand hotell under pompa och ståt (verksamhetsberättelse, 1944).

Inte heller under detta decennium nådde klubben upp till de medlemssiffror som den haft under den första hälften av 20-talet. Däremot skedde det en kraftig uppryckning kvantitativt gentemot 30-talet, då klubben generellt sett hade färre medlemmar (se tabell 3). Hur verksamheten var rent kvalitativt är svårt att sätta om, dock är det tänkbart att de få simultanerna som arrangerades under detta decennium är ett indicium på att det var kvalitativt sämre än 20- och 30-talen.

Tabell 3 visande kända medlemsantal under 1940-talet:

År	Antal medlemmar
1943	40
1944	38
1945	20
1946	30
1947	30
1949	40
1950	35

Källa: Verksamhetsberättelser från 1943-50.

3 Åren 1971- 2000

Efter ett hopp i historien på inte mindre än 20 år, är det självklart att saker och ting inom klubben har förändrats under den här tiden. 70-talet kom att bli ett väldigt bra decennium för klubben, medan 80- och 90-talet snarare kom att vara två decennier då den kom att stagnera.

3.1 Åren 1971-80

1970-talet kom att bli ett gyllene decennium för KAS, och det finns anledning att säga att detta decennium är klubbens höjdpunkt genom den kända historien. Detta kom att bero på en mängd faktorer, som alla bidrog till detta faktum.

En avgörande faktor för att klubben under 70-talet gick in i en glansperiod berodde till stor del på dess dåvarande ordförande, Elof Bodgren. Under hans ledning vändes de negativa trender som funnits i klubben i slutet av 60-talet till något positivt med medlemmarnas hjälp. Faktum är att klubben var helt nära att läggas ner i början av 70-talet, men då tillträdde Bodgren som ordförande och lyckades få klubben på rätt köl igen med god hjälp av medlemmarna. Dock rådde även fortsättningsvis en dålig stämning inom klubben, något som till stor del upphörde 1972 (Bodgren, 1979).

1970 gav den starke Uppsalaspelaren Börje Jansson en simultan för KAS. Jansson var då sverigemästare och hade spelat i det svenska landslaget (Bodgren, 1979).

1971 lyckades Gösta Carlsson bli svensk mästare i Oldboysklassen för första gången vid SM i Eskilstuna, något som han kom att upprepa ytterligare två gånger i sitt liv.

I mitten av 70-talet var räkkningsproblemet ett omdebatterat ämne inom svenskt schack, men det var först 1980 som det togs beslut om att schackturneringar skulle vara rökfria (Borgström, 1992, s.15). I KAS försvann rökningen successivt först under 80-talet. En anekdot som visar hur det kunde gå till på den tiden då rökning vid brädet fortfarande var tillåten beskrivs av Borgström(1992, s.138):

"Den färgstarke offerspelaren P.A. Lund från Göteborg...deltog i SM i Örnsköldsvik 1962. Rökning var då tillåten, och redan vid partiets övergång till mittspel tände P.A. en välbehövlig giftpinne. Varpå han stoppade den allttjämt brinnande stickan i asken – med explosion som resultat. Efter snabbfärd till lasarettet återvände P.A. bandagerad. Motståndaren var då fortfarande vid draget..."

1972 kom att bli ett mycket betydelsefullt år för KAS, då mycket positivt hände i klubben. Det är fullt möjligt att detta år är klubbens viktigaste år genom hela historien, bortsett från år 1919 då den grundades.

Det var bland annat då som ratingsystemet infördes över hela Sverige. Varje spelare erhöll ett ratingtal, som sedan justerades upp eller ner, beroende på hur spelaren presterade.

Tillkomsten av ratingtal kom att underlätta uttagningen till lag , samt vilken placering de olika spelarna skulle ha i laget. Tidigare hade de som skulle ta ut lag måst använt sig av en princip

som kallades känd och förmodad spelstyrka vid uttagningen till lagen, något som nu försvann helt. Bodgren (1979) beskriver införandet av rating på detta sätt:

"Ratingsystemet infördes 1972, och visade sig vara mycket omtyckt, samtidigt som man kom ifrån metoden att göra upp egna rankinglistor med metoden känd och förmodad spelstyrka. Borta var nu allt bråk om vem som skulle sitta var vid lagmatcher."

En annan effekt som införandet av rating fick var att spelarna plötsligen blev mer resultatintresserade, och därmed värdesatte vinster och skydde förluster mer än tidigare.

1972 var även det år då regerande världsmästaren Boris Spasskij från dåvarande Sovjet mötte utmanaren Bobby Fischer från USA. Fischer besegrade Spasskij och bröt därmed den Ryska dominansen inom schackspelet. Hans seger och excentriska beteende gav schackspelet en enorm publicitet och ökad popularitet. Därför var det många spelare som började i schackklubbar runt om i världen på hösten 1972, så även i KAS. Främst kom det ett stort antal juniorer till klubben, spelare som kom till klubben till godo sett ur det längre perspektivet. Tack vare alla de nya juniorer som kom till klubben föddes behovet av en ungdomsverksamhet, något som tidigare inte funnits i ordets rätta bemärkelse. Juniorverksamheten gynnades ekonomiskt av stadsmakterna, vilket innebar att klubbens ekonomi åtminstone i viss mån förbättrades. Tidigare var ungdomar i KAS ett sällsynt fenomen, och medlemmarna bestod då nästan uteslutande av äldre herrar. Det finns all anledning att framhålla 1972 som det år då ett trendbrott i detta avseende skedde. Bodgren (1979) skrev följande om år 1972:

"Sommaren 1972 spelades VM match i Reykjavik mellan Spasskij och Fischer och den publicitet omkring schack som detta medförde, hade oant goda konsekvenser för vår klubb, vilket medförde att en samling ungdomar stormade in vid starten på hösten 1972."

Att antalet ungdomar som spelade schack runt om i Sverige ökade under denna period påpekas även av Borgström (1992, s.15):

"Under 1960-70-talen expanderades förbundets verksamhet mycket kraftigt särskilt på ungdomssidan, eftersom just denna verksamhet gynnades av stadsmakten. Ungdomsverksamheten blev då Sveriges schackförbunds ekonomiska ryggrad."

Ett annat exempel på att Fischers seger hade stora effekter var att Tidskrift för schack ökade sin upplaga från 3100 till 4300 år 1973. Fenomenet att schacket blomstrade överallt tack vare Fischer kom att betecknas som Fischervågen (Borgström, 1992, s.134). 1972 blev den starke spelaren Arthur Mellgren medlem i klubben, och detta kom att få positiva konsekvenser. Bodgren (1979) skrev följande :

"Mellgren med sin fina klubbkänsla smittade av sig på övriga medlemmar, det gick till och med att få med Gösta Carlsson i laget, något som var stört omöjligt före Arthurs ankomst." Samma år lyckades Gösta Carlsson vinna SM för oldboys för andra året i rad, denna gång gick tävlingarna av stapeln i Bollnäs.

1972 var första året som KAS deltog i allsvenskans division tre, dock gick det inte bra, och klubben åkte ur direkt.

1973 började de tillkomna juniorerna bli bättre spelare, och för första gången på länge segrade juniorer från KAS i DM för yngre och äldre juniorer. Detta kom att hålla i sig i flera år framöver, då DM för juniorer kom att domineras av KAS. Även seniorerna höjde sin spelstandard, och lyckades komma tvåa i lag-DM detta år.

Samma år gav Stockholmsspelaren Axel Ornstein en simultan för KAS, denna lyckades han vinna med de fina siffrorna 20,5-6,5 (Andersson, 2002). Ornstein kom senare att bli internationell mästare samt vinna SM för seniorer ett stort antal gånger.

1974 fortsatte framgångarna för KAS, men i lite mindre utsträckning än de närmast föregående åren. Klubben gick snarare in i en konsolideringsfas, där det positiva från tidigare år stabiliserades (Bodgren, 1979).

Samma år inleddes en lång tradition inom svenskt schack, nämligen Solstadsträffen. Denna turnering hade sin premiär detta år, och spelades sen regelbundet varje år fram till år 2000 då den sorgligt nog hade ett års uppehåll. Turneringen spelades första året på stadshotellet i Karlstad, men efterkommande år kom det att spelas på OK motorhotell i Karlstad. Motorhotellet kom sedermera att byta namn till hotell Gustaf Fröding. Solstadsträffen var under flera år bland de största turneringarna i Sverige inom sin nisch snabbschack.

1975 blev Gösta Carlsson för tredje och sista gången svensk mästare för Oldboys, denna gång i SM som spelades i Motala. Samma år lyckades klubben med nöd och näppe äntligen hänga kvar i division tre, något som medlemmarna var mycket nöjda med.

Samma år började den dåvarande ordföranden Elof Bodgren att ge ut en klubbtidning vid namn "Vi i schackklubben", som kom att bli mycket omtyckt och som behandlade aktuella händelser inom KAS. Klubbtidningen kostade vid denna tidpunkt 3:-, och nettoavkastningen gick oavkortat till sällskapets jubileumsfond (Bodgren, 1975).

Detta år besökte stormästaren Harry Schüssler KAS och gav en simultan som han vann med de respektabla siffrorna 21-1 (Andersson, 2002).

1976-77 blev den bästa säsongen rent kvalitativt som klubben någonsin haft. I allsvenskan segrade KAS i division tre, och för första gången någonsin gick klubben upp i division två. Totalt sett hade KAS tre lag i allsvenskan detta år, vilket innebär att minst 24 personer från klubben var involverade i seriespelet (Bodgren, 2002).

Samma år segrade Lars-Erik Pettersson i DM för seniorer, samtidigt som klass ett vanns av Pål Magnussen. Även klass två fick en segrare från KAS, nämligen Johnny Johansson. Klubben vann DM för lag samtidigt som det segrade i lagblix-DM. Magnus Bergman från KAS lyckades bli yngre juniormästare i DM, och sålunda vann klubben i stort sett allting i Värmland detta året.

Norrstrandsskolan lyckades gå till riksfinal i skol SM för lag, där de placerade sig som trea, alla medlemmar i laget var spelare från KAS (Bodgren, 1979).

Lars-Erik Pettersson svarade för klubbens bästa individuella prestation någonsin detta år, då han blev nordisk mästare för seniorer i NM som spelades i Rajamäki i Finland. I hård konkurrens lyckades han slutligen stå som segrare. Vare sig förr eller senare har en medlem från KAS gjort en sådan stark individuell prestation. I ett direkt avgörande parti lyckades det Pettersson att besegra den dåvarande regerande svenske mästaren Harry Schüssler och därmed säkra slutsegern (Bodgren, 1979). Pettersson var år 1977 rankad som nummer 23:a i Sverige bland seniorerna, vilket var hans högsta ranking någonsin (Bodgren, 1977).

1978 gick det inte lika bra som föregående år, vilket knappast var förvånande, då det föregående var ett så otroligt bra år för klubben. I allsvenskan åkte klubben omedelbart ur division två, och förpassades alltså åter till division tre.

1979 slog klubben rekord i antalet medlemmar med bred marginal, och det kan därmed sägas vara klubbens höjdpunkt rent kvantitativt. Inte mindre än 111 medlemmar var då vid årets slut registrerade för klubben. En starkt bidragande faktor till detta var den ypperliga ungdomsverksamheten som i slutet av 70-talet bedrevs inom sällskapet. Av de 111 medlemmarna var inte mindre än 83 av dem under 25 år, vilket får ses som ett tydligt bevis på en lyckad ungdomsverksamhet (Bodgren, 1979).

Tack vare det stora antalet medlemmar spelades detta år klubbmästerskapet i tre hela klasser. Detta år var tyvärr det sista som klubbtidningen "vi i schackklubben" gavs ut, till besvikelse för medlemmarna. Den främsta anledningen till att den lades ner var att klubbens övriga medlemmar inte i tillräckligt utsträckning hjälpte Bodgren med att få ihop tillräckligt med material för att kunna fortsätta att ge ut tidningen.

Samma år började långpartiturneringen Karlstad Open spelas årligen, under Elof Bodgrens regi. Turneringen kom liksom Solstadsträffen, att spelas på hotell Gustav Fröding. Som tabell 4 visar, kom 1979 bli det år då alla tidigare medlemsrekord slogs. 70-talet kom sammanfattningsvis att bli klubbens bästa årtionde historiskt sett, både kvantitativt och kvalitativt.

Tabell 4 visande kända medlemsantal under 1970-talet:

År	Antal medlemmar
1972	28
1976	36
1977	40
1978	39
1979	111

Källa: "Vi i schackklubben" av Elof Bodgren, 1976, 1977, 1978, 1979.

3.2 Åren 1981-90

Under större delen av 80-talet förde KAS en stagnerande tillvaro, där saker och ting sakta blev sämre och sämre. Därmed blev detta decennium klart sämre för klubben än det gyllene 70-talet (Bodgren, 2002). Inte under hela 80-talet kom klubben i närheten av de medlemstal som den haft 79, eller presterade lika bra i tävlingar som den gjort 1977.

Ungdomsverksamheten blev under 80-talet mindre omfattande än vad den varit under 70-talet, vilket inte kom att gynna klubbens framtid. För att en klubb ska kunna överleva på lång sikt är det absolut nödvändigt att den har en stark och bra juniorverksamhet. Detta kommer på längre sikt ställa till problem för klubben, som då åter till större delen kommer att bestå av äldre medlemmar, precis som innan Fischervågen 1972.

Positivt var dock att de många juniorer som kommit under Fischervågen nu blivit lite äldre och mognare i sitt spel. Flera av dessa dåvarande juniorer tog under den här perioden stora steg framåt i sitt schackspelande.

En annan positiv faktor var att klubben under 80-talet gästades av flera starka spelare som gav simultan (Bodgren, 2002).

Rökning vid brädet försvann successivt och slutgiltigt under detta årtionde (Bodgren, 2002). Under hela 80-talet fortsatte KAS att arrangera de två stora turneringarna Solstadsträffen och Karlstad Open, som i slutet av 80-talet växte sig riktigt stora.

1984 kom den tvåfaldige svenska mästaren Harry Schüssler på besök i Karlstad och gav simultan för klubben (Bodgren, 2002). Han berättade vidare om den föregående schackolympiaden, och visade några av de partier som blivit spelade där (Andersson, 2002). Samma år arrangerade KAS den starka Klarälvsturneringen, som spelades detta år då Karlstad firade sitt 400års jubileum. Turneringen samlade inte mindre än 78 deltagare, och vanns av den flerfaldige svenska mästaren Axel Ornstein från Stockholm, som gav simultan för KAS 1973 (Bodgren, 1984). Under Klarälvsturneringen använde sig KAS för första gången av datorer för lottning av ronderna samt för utskrift av ställning i turneringen (Bodgren, 1984). Medlemmen Bo Hedlund som under 90-talet kom att bli ordförande i klubben hade skrivit ett eget datorprogram med dessa funktioner, något som var banbrytande vid denna tidpunkt. Under Klarälvsturneringen fick Hedlund åka med skytteltrafik till den dåvarande Högskolan, där det fanns datorer som kunde klara av att köra programmet (Bodgren, 1984). Hedlund studerade då själv vid högskolan på det systemvetenskapliga programmet. Datorprogrammet var skrivet i programspråket Pascal och kom sedan att användas i Solstadsträffen och Karlstad Open under resten av 1900-talet. Under senare år ägde Hedlund en egen dator, som kom att underlätta det hela betydligt.

1986 gav Sveriges bästa kvinnliga spelare Pia Cramling en simultan mot hågade lokala förmågor från KAS. Pia Cramling är Sveriges bästa kvinnliga spelare genom tiderna, och har under årens lopp vid flera tillfällen varit nära att bli kvinnlig världsmästare. Själva simutanen gick dock dåligt för henne, och hon förlorade en hel del av partierna. Detta kan ha berott på att hon endast några dagar tidigare givit en annan simultan, fast då i Karlskoga och helt enkelt var trött (Andersson, 2002).

I allsvenskan lyckades förstalaget under 80-talet hålla sig i division två, vilket var en stark prestation. Runt 1990 tillkom schackets elitserie, vilket innebar att alla divisioner försköts ett hack uppåt. Därmed kan man säga att division två på 70- och 80-talet ungefärligen motsvarar division ett efter år 1990 (Andersson, 2002). Det var enligt detta resonemang först år 1999 som KAS nådde upp till samma nivå under 90-talet, då laget gick upp i division ett (Andersson, 2002).

1990 gästade den svenska stormästaren Johnny Hector KAS och gav en simultan. Medlemmen Simon Silseth lyckades samma år vinna skol-SM som spelades i Kungsör (Bodgren, 2002).

1990 var ett bra år för turneringen Karlstad Open, som detta år samlade inte mindre än 235 deltagare, vilket är deltagarrekorde för turneringen än idag (2002).

1980-talet kom sammantaget sett att bli ett klart sämre decennium för KAS än vad 70-talet varit, både kvantitativt (se tabell 5) och kvalitativt. Ett faktum som var speciellt negativt var att ungdomsverksamheten försämrades radikalt under 1980-talet. Detta kommer att ha negativ påverkan på åldersfördelningen inom klubben sett ur det längre perspektivet.

Tabell 5 visande kända medlemsantal under 1980-talet:

År	Antal medlemmar
1981	50
1982	52
1983	35
1984	37
1985	35
1986	31
1987	30
1988	18
1989	25
1990	34

Källa: Verksamhetsberättelser från Värmlands Schackförbund, 1981-90.

3.3 Åren 1991-00

Under större delen av 90-talet fortsatte den nedgång inom klubben som påbörjats under 80-talet. Först under 90-talets sista år började saker och ting rätta till sig, och det började sakta bli bättre inom klubben igen.

Under 90-talet kom turneringen Solstadsträffen att nå upp till runt 150 deltagare, vilket är turneringens deltagarreord än idag(2002). Solstadsträffen och Karlstad Open samlade många spelare under början av 90-talet, för att senare under decenniet tappa rejält. Turneringarna spelades dock ändå varje år under 90-talet, med det sorgliga undantaget år 2000. Det fanns detta år ingen som var villig att ta på sig arbetet och ansvaret att arrangera turneringarna, vilket var synd. Fastän det ligger utanför ramen för den här uppsatsen så arrangerades åter de bågge turneringarna år 2001, fast då i Värmlands schackförbunds regi.

1993 gästades KAS av stormästaren Thomas Ernst från Stockholm som gav simultan. Denna simultan har dock fått ett dåligt rykte då Ernst gav utlopp för egna irrelevanta åsikter om ledningen inom Sveriges schackförbund. Vidare spelade stormästaren utan gnista, och tog gärna snabba remier med sina motståndare. Det verkade som om han först och främst dök upp för pengarnas skull, och inte så mycket för att göra det hela till en trevlig tillställning (Andersson, 2002).

1995 gavs det simultan av Ulf Andersson från Stockholm som är Sveriges bäste schackspelare genom tiderna. Andersson är en stor talare, och pratade innan simultanen om olika ställningar från sina pågående korrespondenspartier som han då spelade i VM. Totalt sett deltog ungefär tjugo spelare från KAS i simultanen, och Andersson släppte endast tre remier. Denna simultan kom till skillnad från den som Ernst gav bli bejublad och omtyckt av medlemmarna (Andersson, 2002).

Klubbens förstalag lyckades år 1999 ta sig upp i division ett, men åkte ur direkt nästkommande säsong. KAS hade vid den här tidpunkten helt enkelt inte tillräckligt många bra spelare för att kunna klara sig i en så pass hård division. Vid flera tillfällen åkte dessutom förstalaget iväg på bortamatcher utan att ha fullt lag, vilket inte är bra för resultatet.

Det var därmed först 1999 som förstalaget under 90-talet lyckades ta sig till en division som motsvarar den som laget befann sig i under 80-talet.

Under de sista åren av 90-talet skedde en svag uppryckning i klubben. Ungdomsverksamheten blev då något bättre samtidigt som den kvantitativa (se tabell 6) och kvalitativa nivån i klubben höjdes något. I slutet av 90-talet och i början av 2000 rådde positiva känslor åter i sällskapet.

Tabell 6 visande kända medlemsantal under 1990-talet:

År	Antal medlemmar
1991	30
1992	26
1993	22
1994	21
1996	40
1998	22
1999	35

Källa: Verksamhetsberättelser från Värmlands Schackförbund 1991-2000.

4 En tillbakablick

Under denna rubrik besvarar uppsatsen flera av de forskningsfrågor som ställdes upp i dess inledningskapitel.

4.1 Har medlemmarnas schackspelande förändrats över tiden?

Själva sättet som medlemmarna spelat schack på har förändrats mycket under den tid som KAS existerat. En av de främsta orsakerna till detta är att det idag skrivs mängder av schackböcker, och därmed är det numera mycket lätt att hålla sig uppdaterad inom spelets olika faser. I början av klubbens historia skrevs färre böcker, samtidigt som de var dyrare. Därmed besitter dagens schackspelare mer teoretiska kunskaper än de äldre.

Bodgren (1979) belyser detta faktum från den tiden då han började sin schackkarriär:

"Schackteori var för mig ett okänt begrepp, man fick lov att fundera ut varje drag alldeles själv. Eget schackspel eller böcker var ju i den tidens ekonomiska situation inte att tänka på".

Schackpartier idag bygger därmed betydligt mer på hemarbete än vad det gjorde förr, därmed skulle en av dagens spelare ha en stor fördel gentemot en äldre.

Möjligheterna att idag spela schack mot datorer eller få analyshjälp av dem närhelst man önskar på dygnet samt via Internet spela schack överstiger vida de möjligheter som äldre spelare hade. Tack vare de ökade teoretiska kunskaperna samt de ojämförligt mycket bättre möjligheterna som dagens spelare erhåller är KAS idag ojämförligt mycket bättre spelmässigt än vad det varit under tidigare decennier.

4.2 Har sättet som klubben finansierat sin verksamhet på förändrat sig över tiden?

I början av klubbens historia var de viktigaste inkomsterna medlemsavgifter samt kvällsavgifter som togs ut vid varje specifikt speltillfälle. Under klubbens tidigare historia betalade varje medlem en årsavgift, och samtidigt en månadsavgift. Ofta togs också avgifter ut för att medlemmarna skulle få vara med och spela turneringar inom klubben (Bodgren, 2002). Ett exempel som visar hur det kunde gå till när ekonomin behövde förbättras omnämns i 1927 års verksamhetsberättelse:

"För att stärka ekonomin, som vid årets början var mycket svag, har sålts kuponghäften att användas vid en s.k. kupongturnering. Detta slags turnering har vunnit livlig ankläng och i sin mån bidragit att stärka sällskapets kassa".

Under 20-talet arrangerades det ganska ofta s.k. kupongturneringar, som verkar ha varit ett ganska vanligt sätt att förbättra ekonomin inom KAS under dess tidigaste historia.

I modernare tider har inkomsterna främst kommit från medlemsavgifter och donationer från medlemmar. Under 1970-talet började klubben arrangera Solstadsträffen och Karlstad Open,

två turneringar som kom att bli en stor inkomstkälla för klubben. Det är på grund av dessa turneringar som klubben har så pass god ekonomi som den har idag (Bodgren, 2002).

KAS var ganska sena med att haka på den senaste ekonomiska trenden för klubbar, nämligen Bingolotto. Först år 1997 började klubben att sälja lotter för att förbättra sin ekonomi, något som lyckats acceptabelt. Klubben har idag (2002) en stark ekonomi och kan se framtiden an (Bodgren, 2002).

4.3 Vilka personer har varit speciellt viktiga för KAS genom historien?

Under denna rubrik återges de medlemmar som varit speciellt betydelsefulla för densamma genom åren. Att välja vilka som ska nämnas här är inte lätt, men de tre utvalda är utan tvivel bland de allra viktigaste. Att så verkligen är fallet står klart genom vad som har berättats, och vad som stått skrivet i klubbens interna källor.

4.3.1 Gösta Carlsson

Var en mycket stark schackspelare samtidigt som han var administrativt aktiv inom klubben. Han var under långa perioder aktiv inom klubbens styrelse i någon form. Carlsson föddes 1904 och gick med i KAS som sjuttonåring. Han kom att vara klubben trogen fram till sin död 1979. Därmed var han den som varit med i klubben längst genom åren. Bara några månader före sin död erhöll Carlsson sällskapets förtjänsttecken i guld, vilket innebar att han blev hedersmedlem i klubben. Under större delen av sitt liv var Carlsson den bästa spelaren i sällskapet, något som hans 22 segrar i klubbmästerskapet bevisar. 1941 lyckades Carlsson besegra stormästaren Rudolf Spielmann i ett parti som spelades på Stockholms schacksalonger.

I slutet av sin karriär deltog han med framgång i SM för Oldboys, där han också segrade tre gånger under 70-talet. I sitt civila liv var Carlsson bankrevisor och skrev också under en period schackspalt i Nya Wermlandstidningen (Bodgren, 1979). Än idag (2002) spelas årligen en intern klubbturnering till Carlssons minne.

4.3.2 Itzig Fleischer

Föddes runt sekelskiftet och blev tidigt medlem i KAS, där han kom att förbli till sin död i mitten av 1980-talet (Bodgren, 2002). Fleischer var ingen stor schackspelare, men däremot var hans kärlek till spelet och klubben desto större. Detta märktes inte minst i de tider då klubben befann sig i ekonomisk knipa, då han ofta hjälpte klubben finansiellt (Carlsson, 1979). Carlsson (1979) beskriver Fleischers gärningar såhär:

"Sällskapet har under de gångna åren tidvis råkat i ekonomiska bryderier, men när nöden är som störst är hjälpen närmast. Vår mångåriga och högt värderade medlem, Itzig Fleischer har då alltid sträckt fram en hjälpande hand och lotsat sällskapet in i lugnare ekonomiska farvatten".

Under många år var Fleischer ordförande i klubben, eller aktiv på någon annan ansvarspost inom styrelsen (Verksamhetsberättelser KAS).

Civilt drev Fleischer sitt eget företag som hette Råvarukompaniet, det sålde garn och tyg och

verkar ha gått med god vinst. Vid sin död donerade Fleischer en summa pengar till klubben (Bodgren, 2002). Än idag (2002) spelas i KAS en årlig turnering till minne av Itzig Fleischer och hans kärlek till klubben.

4.3.3 Elof Bodgren

Bodgren är utan tvivel en av de allra viktigaste medlemmarna som KAS haft genom åren. Han föddes i Bohuslän 1928, och kom i kontakt med KAS 1964. Dock hade han då inte riktigt tid till att vara aktiv på klubben, så det var istället först 1967 som han blev medlem. Under den kris som klubben befann sig i under slutet av 60-talet trädde Bodgren fram och blev ordförande 1970, då det diskuterades om klubbens eventuella nedläggning. Bodgren lyckades med god hjälp av andra personer i klubben vända det negativa till något positivt, och 70-talet kom att under hans ordförandeskap bli klubbens höjdpunkt i historien såväl kvantitativt såsom kvalitativt. 1978 avgick han som ordförande och kunde då se tillbaka på en stark uppräckning av KAS under denna period. Både före och efter sitt ordförandeskap har Bodgren varit aktiv i styrelsen för KAS i olika ansvarspositioner (Bodgren, 1979). Det är också främst som aktiv inom klubben som Bodgren gjort sina största insatser, snarare än som spelare.

Bodgren var den drivande i att börja arrangera de nationella turneringarna Solstadsträffen (1974) och Karlstad Open (1979), som spelas än idag (2002). Han var också direkt ansvarig för arrangörskapet av turneringarna från dess start tills långt in på 80-talet. Genom att arrangera dessa turneringar förbättrades klubbens ekonomi på ett betydande sätt. Bodgren är en av de få personer som omnämns i Borgströms bok som en av de verkligt stora turneringsarrangörerna i Sverige (Borgström, s. 74).

Från 1975 till 1979 drev han en omtyckt klubbtidning vid namn "*Vi i schackklubben*", där aktuella händelser i klubben togs upp. 1984 var Bodgren än en gång drivande när KAS arrangerade Klarälvsturneringen som spelades då Karlstad stad firade sitt 400-års jubileum. Bodgren har vid flera tillfällen skjutit till pengar till klubben då han ansett det nödvändigt, och klubben har honom att tacka för mycket genom åren. Än idag (2002) är han en trogen spelare på klubben. I sitt civila liv var han revisor på Domus och är därmed ofta en tillgång för sällskapet inom frågor rörande ekonomi.

Under en lång period skrev han schackspalt i Nya Wermlandstidningen, precis som Gösta Carlsson. Som tack för hans många gärningar genom åren spelas årligen turneringen Elof Bodgren Cup inom KAS.

5 Slutsatser

Uppsatsens syfte, vilket var är att i kvalitativ form återge kärnan i Karlstads Allmänna Schacksällskaps historia, från grundandet av klubben år 1919 till år 2000, har besvarats med hjälp av följande forskningsfrågor:

Hur har medlemsantalet varit/förändrat sig över åren?

Har sättet som medlemmarna spelat Schack på förändrat sig över tiden?

Har sättet som klubben finansierat verksamheten förändrat sig över tiden?

Vilka personer har varit speciellt viktiga för KAS genom historien?

Medlemsantalet har gått upp och ner under åren (se bilaga 2), men år 1979 nådde klubben sin hittills högsta siffra på 111 medlemmar. 1988 hade klubben endast 18 medlemmar, vilket är det minsta antalet under hela dess kända historia. Under 1970-talet hade klubben i snitt fler medlemmar än något annat decennium under klubbens historia. 1990-talet visade sig vara det decennium då klubben i snitt hade lägst antal medlemmar under sin historia.

Medlemmarnas schackspelande har i modern tid blivit klart bättre än vad det tidigare varit. Detta beror på att det numer är mycket lättare att få tag i relevant teoretisk litteratur som belyser de olika faserna inom spelet. Vidare kan dagens spelare träna mot datorer, samt via Internet ha möjligheten att möta mänskligt motstånd under samtliga av dygnets timmar. En jämförelse mellan en spelare från exempelvis 1920-talet och en från år 2000 är orättvis, då den modernare av dem två har så oändligt mycket bättre förutsättningar. Dagens spelare är mer teoretiskt bevandrade samtidigt som de har mycket bättre träningsmöjligheter, vilket medför att de självklart är bättre på att spela schack. Det enorma utbudet av teoretisk litteratur idag samt tillkomsten av datorer är två stora anledningar till att det ligger till på det här viset.

Klubbens finanser har under hela dess historia varit i förändring, precis som sätten för att få in pengar till klubben har ändrats under tiden. I början av sällskapets historia togs det ut årsavgifter, kvällsavgifter, månadsavgifter samt turneringsavgifter. Vidare hölls det ibland s.k. kupongturneringar, där behållningen av turneringen gick till klubbkassan. Självfallet förekom det även under den tidigare perioden donationer från medlemmar till sällskapet.

I modernare tider försvann flera av de gamla sätten till inkomst, och klubben använde sig istället av årsavgifter, donationer och turneringsavgifter. Under 1970-talet började klubben arrangera Solstadsträffen samt Karlstad Open, och dessa två turneringar kom att alstra stora pengar till klubbkassan. 1997 kom så ännu en revolution inom klubbfinanserna, då klubben som så många andra föreningar började sälja bingoletter för att förbättra sin ekonomi.

De mest betydelsefulla personerna som funnits inom KAS genom historien är Gösta Carlsson, Itzig Fleischer samt Elof Bodgren.

6. Sammanfattning

Syftet med denna uppsats var att i kvalitativ form återge kärnan i Karlstads Allmänna Schacksällskaps historia, från grundandet av klubben år 1919 till år 2000.

Eftersom ingen tidigare forskning gjorts på Karlstads Allmänna Schacksällskap, knyter inte uppsatsen an till något tidigare forskningsläge. Uppsatsen har därmed en kumulativ relevans, och har producerat ny kunskap rörande Karlstads Allmänna Schacksällskap.

Den 16 januari 1919 grundades Karlstads Allmänna Schacksällskap av ett antal schackentusiaster i skuggan av det just avslutade första världskriget. Klubben fick snabbt många medlemmar, och den första hälften av tjugotalet kom att bli en av sällskapets bästa tider genom historien.

30-talet hävdar en av de dåvarande medlemmarna, Gösta Carlsson, vara klubbens bästa decennium rent kvalitativt sett. Dock hävdar denna uppsats att det snarare är under 70-talet som klubben når sin höjdpunkt, både kvantitativt såväl som kvalitativt.

Andra världskriget kom att få negativa och långvariga konsekvenser för KAS, och det var först i slutskedet av kriget som det återigen började se ljusare ut för klubben.

1970-talet kom att bli sällskapets absoluta höjdpunkt både kvantitativt och kvalitativt. 1974 började KAS arrangera den årligen återkommande nationella turneringen Solstadsträffen.

1977 kom att bli klubbens bästa säsong ur en resultatmässig synvinkel. Detta år vann klubben i stort sett allting som går att vinna inom Värmlands gränser. Samma år segrade Lars-Erik Pettersson i NM för seniorer, vilket än idag är den bästa individuella prestation som en medlem presterat. 1979 var det år då klubbens medlemsrekord sattes till 111 medlemmar, vilket står sig än i dag. Samma år började klubben arrangera den årligen återkommande nationella turneringen Karlstad Open.

1980-talet var stagnerande i sin karaktär, och det mesta gick utför för klubben under detta decennium. 1984 arrangerade sällskapet den s.k. Klarälvsturneringen där klubben för första gången använde sig av ett datorprogram som hjälpmedel.

Även 1990-talet var till en början ett dåligt decennium, men i slutet av årtiondet började saker och ting återigen vändas till det bättre.

KAS har under årens lopp gästats av starka mästare som gett simultan inte mindre än 16 gånger under sin historia (se bilaga 3), samtidigt har klubben under årens lopp haft ett stort antal spellokaler (se bilaga 4).

Medlemmarnas schackspel är i modernare tider betydligt mer teoretiskt än vad det tidigare varit, vilket kan förklaras med det ökade utbudet av litteratur, samt de kraftigt bättre möjligheterna som idag finns. Därmed skulle en medlem från de äldre tiderna ha mycket svårt i ett möte med en modernare.

De tre viktigaste medlemmarna som KAS haft genom åren är enligt denna uppsats : Gösta Carlsson, Itzig Fleischer samt Elof Bodgren.

Sättet som klubben finansierat sin verksamhet på har varierat kraftigt under årens lopp. Turneringarna Solstadsträffen och Karlstad Open har varit en stor inkomstkälla till klubben, och 1997 började KAS sälja bingolotter för att förbättra sin ekonomi.

Som avslutning vill jag återge ett citat från Gösta Carlsson (1979) där han visar sin förhoppning om en ljus framtid för Karlstads Allmänna schacksällskap:

"...Som överallt i livet avlöses vågkammarna av sjudande kraft och framgångar, av tider med blekare och mattare färg. Men vågdalarna har aldrig varit bottendjupa. En schackspelare får bättre än andra lära sig att segrarnas väg går över nederlagens knaggliga stråt per aspera ad astra. Och vår förening skall, därom är jag viss, ännu rista många ärans runor i sina protokoll.

Så låtom oss alltså hoppas på sällskapets ljusa framtid, låt oss tro, att det skall bli starkt, respekterat och odödligt, liksom andarnas kampglädje och goda vilja ej kan förstöras av tid eller våld, av nöd eller död".

Källförteckning

Bodgren, Elof, *Klarälvsturneringen – partibulletin*, civiltryckeriet, Karlstad, 1984.

Bodgren, Elof, *Vi i schackklubben*, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979.

Borgström, Lars, *SCHACK 92- svenskt schack under 75 år*, Västervik 1992.

Carlsson, Gösta, *Artiklar publicerade i Vi i schackklubben*, 1979

Jonasson Stigh, *Örebro 1935 – Aljechin i Sverige*, Almqvist & Wiksell Tryckeri, Uppsala, 1992.

Nationalencyklopedin, Bokförlaget Bra Böcker AB, 1997

Verksamhetsberättelser från Karlstads Allmänna Schacksällskap, 1921-23, 25, 28, 29, 30-32, 37-39, 43-47, 49-50.

Verksamhetsberättelser från Värmlands Schackförbund, 1981-2000.

Intervjuer

Andersson, Kjell-Åke, medlem i KAS sen 1972 och sekreterare i styrelsen under många år, intervjuad via telefon den 5/5-2002.

Bodgren, Elof, före detta ordförande i KAS mellan 1970-78, Karlstad, den 2/5-2002.

Bilaga 1 – Intervjufrågor

1. Vilka personer har varit speciellt viktiga för KAS genom historien?
2. Vilka trender har funnits genom åren?
3. Rökning vid brädet?
4. Alkoholproblem?
5. Klädsel på klubben genom åren?
6. Hur var klubbkvällarna förr, varför gick man dit?
7. Viktiga turneringar som KAS arrangerat?
8. Hur förändrades schacket när rankingen infördes på 70-talet?
9. När inföll klubbens höjdpunkt/lågvattenmärke?
10. När började ungdomsverksamheten?
11. Spel i Allsvenskan under åren?
12. Hur har medlemmarnas schackspelande förändrats under åren?
13. Hur har klubben finansierat sin verksamhet genom åren?
14. Vilka spellokaler har klubben haft under åren?
15. Vilka kända spelare har gästade klubben under åren?

Bilaga 2 - Kända medlemsantal genom åren.

År	Antal medlemmar	År	Antal medlemmar
1921	75	1981	50
1922	61	1982	52
1923	43	1983	35
1925	49	1984	37
1926	21	1985	35
1927	20	1986	31
1929	22	1987	30
1930	24	1988	18
1931	22	1989	25
1932	35	1990	34
1937	28	1991	30
1938	32	1992	26
1939	20	1993	22
1943	40	1994	21
1944	38	1996	40
1945	20	1998	22
1946	30	2000	35
1947	30		
1949	40		
1950	35		
1972	28		
1976	36		
1977	40		
1978	39		
1979	111		

Bilaga 3 – Kända simultaner genom åren.

År	Simultangivare
1920	Aron Nimzowitsch & Karl Berndtsson
1929	Richard Retí & Gösta Stoltz
1930	Efim Bogoljubow
1931	Gösta Stoltz
1933	Rudolf Spielmann
1943	Gösta Stoltz
1970	Börje Jansson
1972	Axel Ornstein
1975	Harry Schüssler
1984	Harry Schüssler
1986	Pia Cramling
1990	Johnny Hector
1993	Thomas Ernst
1995	Ulf Andersson

Källa : Verksamhetsberättelser samt intervju av Kjell-Åke Andersson (2002).

Bilaga 4 - Kända spellokaler genom åren i förmodad ordningsföljd.

Lokal	Eventuellt känt år för inflyttning i lokal
Haga läsestuga	1919
Verkmästarföreningens lokal	1919
Café Minerva	
Café Örnen	
Café Stugan	
Statshotellet	1922
Grands festvåning	1924
Götgatan 3	1936-38
Haga Ordenshus	
Centralhotellet	sent 40-tal
Folkets Hus	runt 1950
Wermlandsgatan	1979
Orrholmsskolan	1985
Hagaborg	1990
Sundbergsgatan 12B	1997

Källor: Carlsson (1979), Bodgren (2002) , Andersson(2002) samt verksamhetsberättelser från KAS.